

ПРИНЦИПИ ТА СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

д.е.н., проф. **Харічков С.К.**

Одеський національний політехнічний університет (Україна)

В умовах глобальних викликів ідея сталого розвитку потребує невідкладної практичної реалізації. Забезпечення напрямків сталого розвитку відноситься до новітніх завдань, що розглядаються як регулятивна ідея сучасного етапу світового розвитку та розвитку кожної держави.

Формування сучасного наукового погляду на проблему переходу України до сталого розвитку та прийняття відповідної Національної стратегії наблизили Україну до провідних держав світу, в яких цей вектор перспективного розвитку вже визначено. В такому контексті реалізація стратегії переходу до сталого розвитку та її системно-функціональне забезпечення набуває актуальності.

Стратегічними цілями державної політики розвитку є забезпечення стійкого відтворення та всебічного розвитку соціально-економічної системи. Стратегічні цілі сталого розвитку будь-якої країни є похідними глобальних викликів та базових національних інтересів. З огляду на те, що сталий розвиток характеризується незалежними складовими – економічною ефективністю, екологічною безпекою та соціальною справедливістю, цілі повинні відповідати певним фундаментальним принципам. Принципи – це загальні вимоги до цілеполягання, тобто процесу визначення цілей, які формують уявлення про необхідний результат (табл. 1).

Таблиця 1 – Принципи процесу визначення цілей сталого розвитку України

Принципи цілеполягання	Суттєва характеристика в контексті цілеполягання
1. Системна відповідальність складовим сталого розвитку (комплексність)	Визначення кожної складової в процесі обґрунтування цілей.
2. Обґрунтованість та незалежність	Неможливість усунення або модифікація цілей.
3. Цілісність	Неможливість підсумувати цілі, залежність визначених цілей від національних орієнтирів розвитку соціально-економічної системи.
4. Ієрархічність (ранжування, декомпозиція)	Конкретизація цілей більш високого рівня в цілі нижчого рівня та доведення їх до кожного виконавця.
5. Конкретність	Чітке визначення термінів і виконавців. Чим конкретніша ціль, тим легше вибрати відповідну стратегію її реалізації.
6. Вимірність цілей	Цілі повинні бути виражені в конкретних показниках, які можна виміряти.
7. Досяжність (можливість)	Можливість стимулювати використання наявного потенціалу та реалізації.
8. Гнучкість	Забезпечення коригування відповідно до тих змін, які відбуватимуться.
9. Комплементарність	Досягнення однієї цілі полегшує досягнення інших.
10. Інтеграція (посидання, взаємозв'язок, взаємопроникнення)	Об'єднання складових сталого розвитку в одне ціле, що активізує процес взаємоближення й утворення взаємозв'язків.

З врахуванням означених принципів розглянемо декомпозицію цілей сталого розвитку України.

Визначення системних цілей складається з декількох етапів:

- аналізу глобальних соціо-економіко-екологічних тенденцій та завдань, які потрібно вирішити в межах країни;
- обґрунтування переліку цілей та визначення пріоритетів;
- формування забезпечуючих цілей;
- побудови дерева цілей;
- розроблення заходів, що сприяють реалізації цілей;
- систематичного контролю та оцінки результатів;
- визначення коректуючих заходів з метою реалізації означених цілей.

Глобальні тенденції світового розвитку слід розглядати як орієнтири, які формують спрямованість зовнішнього середовища та визначають майбутню стратегію. Ці тенденції мають певні відмінності від цілей стратегії, оскільки не передбачають встановлення будь-яких термінів реалізації, орієнтовані на суспільство в цілому, визначаються у якісному вимірюванні.

У відповідності до сформованих викликів обґрунтовується система стратегічних цілей, яка визначається в кінцевому вигляді після відбору пріоритетів. Реалізація стратегічних цілей переходу України до сталого розвитку потребує сформувати дерево цілей, визначення підцілей декількох рівнів що продовжують до отримання першочергових завдань, які можна розв'язати відомими методами. Тобто в основу побудови дерева цілей покладено відомий принцип - зведення складного явища, процесу або системи до більш простих складових. Процес розробки цілей йде зверху вниз, від загального до конкретного.

Щоб реалізувати це правило було використано підхід, при якому: ціль вищого рівня є орієнтиром, основою для декомпозиції цілей нижчого рівня, вони більш глобальні та потребують більшого часу для вирішення; цілі нижчого рівня є способами досягнення мети вищого рівня і мають бути представлені так, щоб їхня сукупність зумовлювала досягнення початкової цілі.

Разом з тим слід усувати конфліктність цілей, тобто протиріч, що порушують побудовану композицію дерева цілей. Підцілі формуються за певними класифікаційними ознаками.

Формуючи цілі різних рівнів потрібно виходити із одного і того ж методологічного принципу: визначення очікуваних результатів, а не способів їх отримання, а також забезпечення незалежності підцілей кожного рівня. Кількість рівнів декомпозиції формує складність дерева цілей. Склавши картину існуючих проблем, що вимагають розв'язання, потрібно викласти їх у вигляді сформульованих варіантів вирішення цих проблем, тобто у вигляді завдань. Відповідні заходи визначають, яким чином можна досягти кінцевої мети. Таким чином, причинно-наслідкові відношення, як того потребує методологія, перетворилися на залежність між метою і засобами її досягнення.

Потрібно щоб завдання були конкретними, досяжними, реалістичними та мали чіткий термін виконання, але мабуть тут є певний елемент суб'єктивізму. Разом з визначеними стратегічними цілями формуються функціональні цілі та оперативні рішення. Таким чином, викладене можна представити в графічному відображенні (рис. 1).

Рис.1 Системний профіль дерева цілей переходу України до сталого розвитку

Харічков, С.К. Принципи та система стратегічних цілей переходу України до сталого розвитку [Текст] / С.К. Харічков // Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О. Ф., м. Суми, 27 травня 2015 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко, М.М. Петрушенка. – Суми: СумДУ, 2015. – С. 47-49.